

Een nieuwe taal voor oude wijsheid

Deel 2

De weg van de transformatie

Een hedendaagse ontvouwing van
Hermes Trismegistos

Een nieuwe taal voor oude wijsheid
Deel 2

De weg van de transformatie

Een hedendaagse ontvouwing van
Hermes Trismegistos

Michiel A.M. Arens

Schrijver: Michiel A.M. Arens

ISBN: 9789403929125

Eerste uitgave

uitgeverij@jupiternederland.nl

© 2026 Michiel A.M. Arens

Augustus 2026

Inleiding tot de weg van de transformatie

Het eerste deel eindigde met aanschouwing, nadat Hermes ons door zijn woorden steeds opnieuw had uitgenodigd anders te kijken naar de kosmos en de werkelijkheid waarin wij leven, maar ook naar onszelf, naar ons denken, ons bewustzijn en naar datgene wat achter de zichtbare verschijningsvormen aanwezig kan zijn zonder zelf onmiddellijk zichtbaar te worden.

Die eerste beweging noemden we **de weg van het ontwaken**, omdat werkelijk ontwaken misschien niet betekent dat wij plotseling alle antwoorden kennen, maar dat onze manier van kijken verandert en wij beginnen te zien wat daarvoor verborgen bleef achter onze vanzelfsprekendheden, onze overtuigingen en de beelden waarmee wij onszelf en de werkelijkheid hebben leren begrijpen.

Maar ontwaken is geen eindpunt, want wanneer iets eenmaal werkelijk is gezien, ontstaat bijna vanzelf een volgende beweging waarin de vraag niet langer alleen luidt wat wij hebben herkend, maar wat die herkenning betekent voor degene die ziet.

Daar begint dit tweede deel.

Hermes voert ons verder naar een gebied waarin inzicht steeds minder iets blijft waarover wij kunnen nadenken en steeds meer iets wordt wat de mens zelf raakt, omdat wat werkelijk wordt herkend niet buiten ons kan blijven staan, maar langzaam begint door te werken in de wijze waarop wij onszelf verstaan, onze innerlijke bewegingen herkennen en ons verhouden tot datgene wat wij als werkelijk en waar beginnen te ervaren.

De weg wordt daardoor niet breder, maar dieper, want opnieuw ontmoeten we het denken, de ziel, de krachten die ons bewegen en de werkelijkheid waarvan wij deel uitmaken, maar nu steeds meer vanuit de vraag wat er gebeurt wanneer de mens niet alleen begrijpt wat Hermes zegt, maar begint te herkennen wat zijn woorden in het eigen innerlijk zichtbaar maken.

Daarbij verschijnen transformatie, onderscheiding, herinnering en inkering niet als afzonderlijke stappen van een methode die gevolgd moet worden, maar als verschillende bewegingen van eenzelfde innerlijke ontvouwing, waarin steeds duidelijker kan worden wat tot onze tijdelijke verschijningsvorm behoort, wat ons bindt aan de beelden waarmee wij onszelf hebben leren identificeren en wat in ons verwijst naar een diepere oorsprong.

Ook de ziel komt daardoor opnieuw in beeld, maar nu niet alleen als een begrip dat moet worden verstaan, want Hermes brengt ons steeds dichterbij haar vermogen haar eigen wezen te doordenken, haar innerlijke krachten tot harmonie te brengen en zich bewust te richten naar datgene wat zij als goed, waar en uiteindelijk goddelijk herkent.

Daarmee krijgt ook vrijheid een diepere betekenis, omdat zij niet langer eenvoudig kan worden verstaan als het vermogen te doen wat wij willen, maar zichtbaar wordt als het vermogen niet volledig te worden bepaald door iedere begeerte, gedachte, impuls of beweging die zich in ons aandient, zodat er ruimte ontstaat om te herkennen wat ons beweegt en van waaruit wij ons leven richting willen geven.

En terwijl deze beweging zich verdiept, komt langzaam de vraag naar voren die misschien vanaf het begin onder alle andere vragen verborgen heeft gelegen, maar die pas werkelijk gesteld kan worden wanneer zoveel van wat vanzelfsprekend leek reeds doorzichtig is geworden:

Wat is waar?

Hermes zal ons uiteindelijk zelfs voorbij de vormen voeren waarin wij het antwoord op die vraag zouden willen vinden, voorbij het veranderlijke, voorbij onze eigen verschijningsvorm en zelfs voorbij datgene wat in de kosmos groot, verheven en bijna eeuwig lijkt, totdat de zoektocht naar waarheid niet langer bestaat uit het vinden van iets nieuws, maar uit het herkennen van datgene wat niet afhankelijk is van verandering om te zijn.

Misschien ligt precies daarin het verschil tussen de twee delen. In het eerste deel veranderde langzaam onze manier van **zien**, waardoor een werkelijkheid zichtbaar kon worden die daarvoor gemakkelijk achter haar uiterlijke verschijningsvormen verborgen bleef, terwijl in dit tweede deel degene die ziet zelf steeds nadrukkelijker in die beweging wordt betrokken.

Want wanneer iets werkelijk wordt herkend, kunnen wij niet volledig blijven kijken zoals wij daarvoor keken, en wanneer ons kijken verandert, kan uiteindelijk ook de wijze waarop wij onszelf en ons leven verstaan niet geheel dezelfde blijven.

Niet omdat Hermes ons voorschrijft wie wij moeten worden.

Niet omdat een nieuwe identiteit moet worden aangenomen.

Maar omdat werkelijke herkenning haar eigen beweging in zich draagt.

Inhoudsopgave

Negende Boek: Dat niets van hetgeen werkelijk bestaat verloren gaat, maar dat men in dwaling de veranderingen vernietiging en dood noemt.	1
Transformatie 1: De dood bestaat niet	3
Transformatie 2: De wereld leeft voortdurend	11
Transformatie 3: De mens tussen hemel en aarde	19
Transformatie 4: Alles blijft in God	25
Ter overweging	31
Tiende Boek: Dat het alleen Goede in God en nergens anders te vinden is.	35
Onderscheiding 1: God is het Goede	37
Onderscheiding 2: Wat wij goed noemen	41
Onderscheiding 3: Het Schone en het Goede	49
Onderscheiding 4: De vergissing van de mens	57
Ter overweging	63
Elfde Boek: Over het verstand en de zintuigen	65
Inzicht 1: Waarnemen en begrijpen	67
Inzicht 2: Wat wij in ons toelaten	75
Inzicht 3: De wereld als levend wezen	83
Inzicht 4: Alles is in God	91
Inzicht 5: Wanneer geloof weten wordt	99
Ter overweging	107

Twaalfde Boek: De sleutel van hermes Trismegistos	111
Herinnering 1: Het Goede wil zich bekendmaken	113
Herinnering 2: De ziel en haar oorsprong	121
Herinnering 3: Geest, ziel en lichaam	131
Herinnering 4: De mens tussen God en wereld	139
Herinnering 5: Wat de ziel vervult	151
Herinnering 6: De mens die waarlijk mens wordt	161
Ter overweging	169
Dertiende Boek: Hermes trismegistos tot Tat: over het algemene gemoed	173
Leiding 1: Het gemoed als licht van de ziel	175
Leiding 2: Vrijheid binnen het lot	183
Leiding 3: Beweging, hartstocht en lijden	193
Leiding 4: Gemoed en woord	199
Leiding 5: Niets in de wereld is dood	207
Leiding 6: God in alles herkennen	217
Ter overweging	225

Veertiende Boek: De geheime rede op de berg, betreffende de wedergeboorte en de belofte van stilzwijgendheid.231

Inkering 1: De geboorte van de ware mens233

Inkering 2: Wat werkelijk is241

Inkering 3: De reiniging van de innerlijke mens249

Inkering 4: Het bewustzijn van het Al.....257

Inkering 5: De lofzang uit de stilte267

Inkering 6: Kennen vanuit het diepste wezen277

Ter overweging285

Vijftiende Boek: Hermes Trismegistos tot Asklepios over het juiste denken.....291

Onderscheiding 1: De Schepper achter het geschapene293

Onderscheiding 2: God, Schepper en Vader.....303

Onderscheiding 3: Schepper en schepping als levende samenhang311

Onderscheiding 4: Het kwaad is niet de oorsprong317

Onderscheiding 5: De voortdurende werkzaamheid van God327

Ter overweging335

Zestiende Boek: Hermes tot Ammon: over de ziel.....	341
Verdieping 1: Het wezen van de ziel	343
Verdieping 2: Het binnentreden in het leven	351
Verdieping 3: De ziel brengt de mens tot harmonie ...	359
Verdieping 4: De onsterfelijke beweging van de ziel...	369
Verdieping 5: Liefde als beweging naar het goddelijke	379
Verdieping 6: De vrijheid van de ziel	389
Ter overweging	397
Zeventiende Boek: Hermes tot Tat: over de waarheid	403
Herkenning 1: Het veranderlijke is niet de waarheid ..	405
Herkenning 2: Waarheid behoort tot het onveranderlijke	413
Herkenning 3: De mens is niet zijn verschijningsvorm	425
Herkenning 4: De waarheid achter de kosmos.....	435
Herkenning 5: De Ene is de waarheid.....	445
Ter overweging	457
Wanneer het boek sluit.....	465

Negende Boek: Dat niets van hetgeen werkelijk bestaat verloren gaat, maar dat men in dwaling de veranderingen vernietiging en dood noemt.

Over de indeling van dit boek

Het negende boek van het *Corpus Hermeticum* nodigt de lezer uit anders naar verandering te kijken. Hermes laat zien dat de dood niet het einde van het leven is, maar deel uitmaakt van zijn voortdurende ontvouwing.

Daarom is dit boek niet verdeeld in hoofdstukken, maar in **transformaties**.

Transformatie betekent hier niet dat iets verloren gaat, maar dat het leven zich voortdurend vernieuwt zonder zijn oorsprong te verliezen.

Aan het begin van iedere transformatie staat een korte cursieve zin. Niet als verklaring van de tekst, maar als uitnodiging om verandering als een voortgaande ontvouwing van het leven te leren verstaan.

Transformatie 1: De dood bestaat niet

Hermes laat zien dat de dood geen vernietiging is, maar een verandering van vorm binnen de voortdurende beweging van het leven.

De oorspronkelijke tekst

- 1.** HERMES: Laat ons nu, mijn zoon, ter zake van de ziel en het lichaam bespreken op welke wijze de ziel onsterfelijk is en van welke aard de kracht van samenhang en ontbinding van het lichaam is.
- 2.** De dood heeft met deze dingen niets van doen. Dood, sterfelijkheid, is slechts een begrip, afgeleid van het woord onsterfelijkheid, hetzij als verdichtsel, hetzij doordat men de eerste lettergreep heeft laten wegvallen en van sterfelijkheid is gaan spreken.
- 3.** Dood is vernietiging, maar niets van hetgeen er in de wereld is, wordt vernietigd. Immers, daar de wereld de tweede god is, een onsterfelijk wezen, is het uitgesloten dat enig deel van dit onsterfelijke wezen zou vergaan: alles in de wereld maakt deel uit van de wereld, bovenal de mens, het met verstand toegeruste wezen.
- 4.** Voor en boven alles is God: de eeuwige, de ongeschapene, de schepper aller dingen. De tweede, de wereld, is door hem naar zijn gelijkenis geschapen, wordt door hem in stand gehouden en gevoed, en is met onsterfelijkheid begiftigd, daar zij, uit een eeuwige Vader voortgekomen, als onsterfelijk wezen eeuwigheidsleven bezit.

In hedendaagse taal

Hermes zei:

“Laten wij zorgvuldig kijken naar wat wij dood noemen, want misschien gebruiken wij dat woord voor iets wat wij niet volledig begrijpen.

Je ziet dat een lichaam ophoudt te functioneren.

Je ziet dat de samenhang verdwijnt.

Je ziet dat een vorm uiteenvalt.

En omdat je die vorm niet langer herkent, zeg je dat het leven verdwenen is.

Maar is dat werkelijk wat je hebt waargenomen?

Of heb je alleen gezien dat het leven zich uit een bepaalde vorm heeft teruggetrokken?

Dood zou vernietiging betekenen.

Maar niets wat werkelijk bestaat, wordt tot niets.

Het verandert.

Het valt uiteen.

Het keert terug.

Het wordt opgenomen in een grotere beweging waarvan het altijd al deel uitmaakte.

De wereld is geen verzameling losse vormen die korte tijd verschijnen en daarna volledig verdwijnen.

Zij is een levende werkelijkheid waarin alles ontstaat, verandert en opnieuw wordt opgenomen.

Ook jij staat niet buiten die werkelijkheid.

Je lichaam behoort tot de wereld.

Je ziel draagt een oorsprong die verder reikt dan de vorm waarin zij tijdelijk zichtbaar wordt.

Daarom is sterven niet de vernietiging van het leven.

Het is het loslaten van een samenhang.

Het einde van een vorm.

Maar niet het einde van datgene wat werkelijk leeft.”

Een verkenning

Hermes begint dit negende boek met een uitspraak die bijna te groot lijkt om onmiddellijk te kunnen bevatten, want wanneer hij zegt dat de dood niet bestaat, lijkt hij op het eerste gezicht iets te ontkennen wat ieder mens kent, heeft gezien of ooit persoonlijk zal ondergaan, terwijl zijn bedoeling juist niet is om de lichamelijke dood, het verdriet van afscheid of de zichtbare ontbinding van het lichaam te ontkennen, maar om zorgvuldig onderscheid te maken tussen het verdwijnen van een vorm en de vernietiging van het leven zelf.

Dat onderscheid is essentieel, omdat wij in het gewone taalgebruik het woord *dood* gebruiken voor verschillende werkelijkheden die niet noodzakelijk hetzelfde zijn. Wij noemen een lichaam dood wanneer het niet meer ademt, het hart niet langer klopt en het bewustzijn zich niet meer door de zintuigen uitdrukt, maar vervolgens verbinden wij daaraan vaak de veel grotere conclusie dat het leven zelf is opgehouden te bestaan, terwijl Hermes vraagt of wij die conclusie werkelijk kunnen afleiden uit wat wij waarnemen.

Wat wij zien, is dat een samenhang wordt verbroken. Het lichaam, dat gedurende een mensenleven als één levend geheel functioneerde, verliest de ordenende kracht waardoor zijn verschillende delen met elkaar verbonden waren, waarna de materie waaruit het bestond opnieuw wordt opgenomen in de grotere kringloop van de wereld. De vorm verdwijnt, maar de bestanddelen verdwijnen niet; de samenhang eindigt, maar de werkelijkheid waaruit die samenhang werd gevormd, wordt niet tot niets.

Misschien is dat de reden waarom Hermes zo nadrukkelijk spreekt over de wereld als een onsterfelijk levend wezen, want zolang wij de wereld zien als een verzameling afzonderlijke dingen, lijkt het alsof ieder wezen op zichzelf ontstaat, enige tijd bestaat en daarna volledig verdwijnt, terwijl vanuit het perspectief van het geheel niets buiten de wereld valt, niets aan haar werkelijkheid ontsnapt en alles wat van vorm verandert binnen dezelfde levende samenhang blijft bestaan.

Een eenvoudig beeld uit de natuur kan dit misschien zichtbaar maken. Wanneer een blad van een boom valt, verdwijnt de vorm die wij als blad herkenden, maar de materie waaruit het bestond wordt opgenomen in de aarde, voedt nieuwe wortels en kan later opnieuw verschijnen in een andere vorm van leven. Het blad keert niet als hetzelfde blad terug, en Hermes vraagt ons ook niet de persoonlijke vorm met haar zichtbare verschijning te verwarren, maar hij laat zien dat verandering iets anders is dan vernietiging.

Daarmee doet hij geen uitspraak waarmee verdriet overbodig zou worden, want wie een geliefde verliest, verliest werkelijk de nabijheid van die unieke gestalte, de stem, de aanraking, de gezamenlijke geschiedenis en de herkenbare wijze waarop dat ene leven zich uitdrukte, en geen filosofische gedachte hoeft die pijn kleiner te maken; Hermes opent slechts de mogelijkheid dat de ontbinding van die vorm niet noodzakelijk betekent dat alles wat werkelijk aan dat leven toebehoorde eveneens vernietigd is.

Juist daarom begint hij met de verhouding tussen ziel en lichaam. Het lichaam is de vorm waarin het leven tijdelijk samenhang krijgt en zichtbaar wordt, terwijl de ziel voor Hermes behoort tot een diepere werkelijkheid die niet volledig samenvalt met de stoffelijke vorm.

Wanneer de samenbindende kracht wordt losgelaten, wordt het lichaam ontbonden, maar daarmee is nog niet bewezen dat ook de oorsprong van het bewustzijn, de ziel of het leven zelf ophoudt te bestaan.

Misschien raakt Hermes hier aan een van de diepste angsten van de mens, namelijk de angst dat alles wat wij zijn, liefhebben, opbouwen en ervaren uiteindelijk in het niets zal verdwijnen, en juist tegenover die angst plaatst hij niet een eenvoudige belofte, maar een andere manier van kijken: niets wat werkelijk bestaat, wordt vernietigd; het gaat over in een andere toestand, keert terug in het grotere geheel en verliest slechts de vorm waarin wij het tot dan toe konden herkennen.

Dat vraagt om een grote innerlijke verschuiving, omdat ons bewustzijn zich van nature hecht aan vormen. Wij herkennen een mens aan zijn lichaam, een boom aan zijn gestalte, een huis aan zijn muren en ons eigen leven aan onze geschiedenis, waardoor het verdwijnen van de vorm gemakkelijk voelt als het verdwijnen van de werkelijkheid zelf, terwijl Hermes ons uitnodigt voorbij de vorm te leren kijken zonder haar betekenis te ontkennen.

Dat is de gedurfde, maar ook troostrijke gedachte waarmee dit negende boek opent: de dood is werkelijk wanneer wij daarmee het einde van een bepaalde verschijningsvorm bedoelen, maar zij bestaat niet wanneer wij haar verstaan als de volledige vernietiging van het leven, omdat alles wat verschijnt deel blijft uitmaken van een levende werkelijkheid die door God wordt gedragen, in stand wordt gehouden en voortdurend tot nieuwe vormen wordt gebracht.

En misschien verandert daardoor niet alleen onze blik op het sterven, maar ook op het leven, want wanneer geen enkele vorm blijvend is, terwijl niets wat werkelijk bestaat verloren gaat, wordt ieder ogenblik tegelijk kostbaar en open: kostbaar omdat iedere verschijningsvorm uniek en tijdelijk is, en open omdat het leven altijd groter blijft dan de vorm waarin wij het op dit ene moment kunnen herkennen.

Transformatie 2: De wereld leeft voortdurend

Hermes nodigt de lezer uit de schepping te zien als een levende werkelijkheid die zich onophoudelijk vernieuwt.

De oorspronkelijke tekst

5. Eeuwigheidsleven moet goed onderscheiden worden van wat eeuwig is. Immers, de Eeuwige is niet uit enig ander wezen voortgekomen. En indien hij al geworden zou zijn, zo ware het door hem zelf. Doch hij is nooit geworden, maar brengt zichzelf voort, in eeuwige wording. Zo is het heelal eeuwig-levend vanuit de Eeuwige, maar de Vader is eeuwig uit zichzelf: de wereld is dus eeuwig-levend en goddelijk door de Vader.

6. Uit alle materie, die de Vader daartoe bestemd had, formeerde Hij het lichaam der wereld, verleende het een bolvormige gedaante, bepaalde de eigenschappen die het zouden sieren en schonk het, daar de materie goddelijk was, eeuwige stoffelijkheid.

7. Nadat voorts de Vader de eigenschappen der soorten in de bol had uitgestraald, sloot Hij ze erin op als in een grot, daar Hij zijn schepping met alle eigenschappen wilde versieren.

8. Hij omgaf het gehele lichaam der wereld met onsterfelijkheid, opdat de materie niet, zo zij zich van de samenbindende kracht van het lichaam zou willen losmaken, tot de chaos, die haar eigen is, zou terugkeren.

9. Toen de materie nog niet tot een lichaam gevormd was, mijn zoon, was zij ongeordend. Zij geeft daarvan zelfs nog enigermate blijk door het vermogen toe te nemen en af te nemen, welk vermogen de mensen de dood noemen.

10. Deze ongeordendheid, deze terugkeer tot de chaos, doet zich slechts voor bij aardse schepselen. De lichamen der hemelse wezens behouden de orde die hun van den beginne door de Vader geschonken is. Deze orde wordt onvernietigbaar bewaard voor de terugkeer van ieder hunner tot de toestand van volmaaktheid.

In hedendaagse taal

Hermes zei:

"De wereld is niet ooit geschapen om daarna aan zichzelf te worden overgelaten.

Zij leeft.

Ieder ogenblik opnieuw.

Zoals een boom ieder voorjaar nieuwe bladeren voortbrengt zonder op te houden dezelfde boom te zijn, zo vernieuwt ook de wereld zich voortdurend zonder haar eigen wezen te verliezen.

Alles beweegt.

Alles verandert.

Alles groeit.

En toch blijft de onderliggende samenhang bestaan.

Dat is het geheim van het leven.

Wat leeft, blijft niet hetzelfde.

Juist doordat het leeft, verandert het voortdurend.

Alleen wat dood is, verandert niet meer.

De wereld is daarom geen stilstaand bouwwerk.

Zij is een levende werkelijkheid.

Steeds opnieuw geboren.

Steeds opnieuw vernieuwd.

Steeds opnieuw gedragen door dezelfde Bron.

Wanneer een blad valt, blijft de boom leven.

Wanneer een bloem verwelkt, verdwijnt de lente niet.

Wanneer een mens sterft, houdt het leven niet op.

De vormen veranderen.

Het leven blijft zich schenken.

Daarom hoef je niet bang te zijn voor verandering.

Verandering behoort niet tot het einde van het leven.

Zij behoort tot het leven zelf."

Een verkenning

Na zijn verrassende uitspraak dat de dood geen vernietiging is, verdiept Hermes zijn gedachte door de blik te richten op de wereld als geheel. Daarbij maakt hij een onderscheid dat voor het begrijpen van dit boek van groot belang is. De Vader is eeuwig uit zichzelf. De wereld daarentegen bezit geen eeuwigheid uit eigen kracht. Zij leeft voortdurend vanuit de Eeuwige die haar draagt. Daarmee beschrijft Hermes de wereld niet als een zelfstandig systeem, maar als een levende werkelijkheid die ieder ogenblik opnieuw haar bestaan ontvangt.

Dat maakt ook duidelijk waarom Hermes de schepping niet voorstelt als een eenmalige gebeurtenis in een ver verleden. De wereld leeft. Zij vernieuwt zich voortdurend.

Haar vormen veranderen, haar seizoenen wisselen elkaar af en haar levende wezens worden geboren en sterven, maar juist door die voortdurende beweging blijft het leven zichzelf uitdrukken. Verandering is daarom geen bedreiging voor de schepping. Zij behoort tot haar wezen.

Opmerkelijk is dat Hermes de wereld beschrijft als een geordend geheel. Voordat de materie vorm ontving, noemt hij haar ongeordend. De schepping bestaat volgens hem niet uit het maken van iets uit niets, maar uit het schenken van orde, samenhang en betekenis aan datgene wat zonder die ordening geen levende wereld zou vormen. Die gedachte sluit aan bij wat wij eerder hebben gezien: leven ontstaat waar samenhang ontstaat. De wereld is niet levend ondanks haar orde, maar juist dankzij die levende orde.

Daarmee krijgt ook verandering een nieuwe betekenis.

Wij ervaren verandering vaak als verlies, omdat wij ons hechten aan de vormen waarin het leven zich op een bepaald moment toont. Hermes nodigt ons uit een laag dieper te kijken. De vormen veranderen inderdaad, maar de ordenende werkelijkheid waardoor zij bestaan blijft werkzaam. Zoals het menselijk lichaam zich gedurende een leven voortdurend vernieuwt terwijl de persoon herkenbaar blijft, zo vernieuwt ook de schepping zich zonder haar innerlijke samenhang te verliezen.

Misschien helpt een eenvoudig beeld uit de natuur om dat te verstaan. Een rivier is nooit twee ogenblikken dezelfde. Het water stroomt voortdurend verder. Toch spreken wij over één rivier, omdat haar identiteit niet ligt in één verzameling waterdeeltjes, maar in de levende samenhang waardoor zij rivier is.

Zo lijkt Hermes ook naar de wereld te kijken. Niet de afzonderlijke vormen bepalen haar diepste wezen, maar de voortdurende levensstroom die al die vormen draagt en steeds opnieuw doet ontstaan.

Misschien is dat ook de reden waarom Hermes de wereld een levend geheel noemt. Zij is geen machine die ooit werd gebouwd en daarna zelfstandig blijft functioneren. Een machine werkt zolang haar onderdelen intact zijn. Een levend organisme vernieuwt zichzelf voortdurend. Oude cellen verdwijnen, nieuwe ontstaan, en juist daardoor blijft het organisme leven. Hermes ziet de schepping op een vergelijkbare wijze. Haar voortdurende verandering is geen teken van verval, maar van leven.

De wereld leeft niet ondanks haar voortdurende veranderingen, maar juist daardoor. Vernieuwing behoort niet tot de rand van het bestaan; zij vormt het hart ervan.

En omdat de wereld voortdurend leeft vanuit de Eeuwige, hoeft verandering niet langer als een bedreiging te worden gezien. Zij wordt de wijze waarop het leven zichzelf steeds opnieuw zichtbaar maakt.

Wellicht verandert daardoor ook onze blik op ons eigen leven. Wanneer wij leren zien dat de schepping zelf een voortdurende beweging van vernieuwing is, ontdekken wij dat ook onze eigen veranderingen niet noodzakelijk het verlies van ons wezen betekenen. En zijn zij juist de manier waarop het leven ons uitnodigt steeds dieper deel te krijgen aan de levende werkelijkheid waaruit alles voortkomt en waarin niets wat werkelijk bestaat ooit verloren gaat.

Transformatie 3: De mens tussen hemel en aarde

Hermes laat zien dat de mens het zichtbare en het onzichtbare in zich verenigt en daardoor de levende samenhang van de schepping zichtbaar maakt.

De oorspronkelijke tekst

11. De terugkeer der aardse lichamen tot hun vroegere toestand bestaat in de ontbinding der samenbindende kracht, die terugkeert tot de onontbindbare lichamen, dat wil zeggen: tot de onsterfelijke lichamen. Zo ontstaat er wel een wegvallen van het bewustzijn der zinnen, maar niet een vernietiging der lichamen.

12. Het derde levende wezen is de mens, die naar het beeld van de wereld geschapen is en naar de wil des Vaders boven de andere aardse dieren het verstand bezit. Hij is niet alleen innig verbonden met de tweede God, maar hij benadert, in innerlijke overpeinzing, ook het wezen van de eerste God. De tweede God neemt hij met de zintuigen als lichamelijk waar, terwijl zijn inzicht hem de eerste God als onlichamelijk en als geest, als het goede, doet onderkennen.

13. TAT: Wordt dit levende wezen dus niet vernietigd?

In hedendaagse taal

Hermes zei:

"Kijk nog eens naar de mens.

Hij behoort tot de aarde.

Zijn lichaam groeit uit dezelfde stof als de bomen, de dieren en de sterrenstof waaruit de wereld is opgebouwd.

Hij ademt.

Hij eet.

Hij groeit.

Hij veroudert.

In alles deelt hij het leven van de zichtbare wereld.

Maar dat is niet het hele verhaal.

De mens bezit ook een vermogen waardoor hij verder reikt dan de zichtbare vormen.

Hij kan zich verwonderen.

Hij kan waarheid zoeken.

Hij kan het goede herkennen.

Hij kan zich afvragen waar hij vandaan komt en waartoe hij leeft.

Dat vermogen behoort niet tot zijn lichaam alleen.

Het opent een venster naar de Bron waaruit ook de wereld zelf leeft.

Daarom leeft de mens niet in twee gescheiden werelden.

Hij leeft in één werkelijkheid.

Maar hij mag haar op twee manieren leren kennen.

Met zijn zintuigen ontmoet hij de schepping.

Met zijn inzicht leert hij de Schepper vermoeden.

De aarde hoeft hij daarvoor niet te verlaten.

En de hemel hoeft niet neer te dalen.

Beide ontmoeten elkaar al in de mens.

Misschien is dat wel zijn diepste roeping.

Niet om tussen hemel en aarde te kiezen.

Maar om beide met elkaar te verbinden."

Een verkenning

Na de beschrijving van de wereld als een voortdurend levende werkelijkheid richt Hermes zijn aandacht opnieuw op de mens. Daarbij spreekt hij woorden die gemakkelijk kunnen worden gelezen alsof de mens tussen twee gescheiden werkelijkheden zou staan, een aardse en een hemelse, maar zijn eigen formulering wijst een subtielere richting. De mens is volgens Hermes innig verbonden met de wereld en kan tegelijk, door innerlijke overpeinzing, het wezen van de eerste God benaderen. Daarmee beschrijft hij geen scheiding, maar een samenhang.

Dat is een opmerkelijk inzicht. De mens behoort volledig tot de zichtbare schepping. Zijn lichaam leeft volgens dezelfde wetten als al het andere leven. Hij ademt dezelfde lucht, leeft van dezelfde aarde en deelt in dezelfde kringloop van geboorte, groei, verandering en ontbinding. In dat opzicht staat hij niet buiten de natuur. Hij is er een levend onderdeel van.

Toch bezit de mens volgens Hermes een bijzonder vermogen. Hij kan zich niet alleen bewust worden van de wereld, maar ook van de oorsprong waaruit die wereld leeft. Zijn zintuigen openen hem voor de zichtbare werkelijkheid, terwijl zijn inzicht hem ontvankelijk maakt voor het onzichtbare. Dat betekent niet dat hij twee verschillende werkelijkheden bewoont. Het betekent dat dezelfde werkelijkheid zich op verschillende manieren laat kennen.

Dat is juist het bijzondere van de mens. Een boom leeft volledig vanuit de Bron, maar stelt geen vragen over haar. Een ster volgt haar baan zonder zich daarvan bewust te zijn. De mens daarentegen kan zich verwonderen over zijn eigen bestaan. Hij kan zich afvragen waarom er iets is en niet niets.

Hij kan waarheid zoeken, schoonheid herkennen en verlangen naar het goede. Daarmee overstijgt hij de schepping niet. Hij wordt zich bewust van de diepte die altijd al in de schepping aanwezig was.

Opvallend is ook dat Hermes spreekt over **innerlijke overpeinzing**. De weg naar de eerste God voert niet weg uit de wereld, maar door een verdieping van het bewustzijn waarmee de mens de wereld tegemoet treedt. De zintuigen blijven hun plaats behouden. Zij laten ons de schoonheid van de schepping zien. Maar zij zijn niet het laatste woord. Door aandacht, bezinning en innerlijk inzicht ontdekt de mens dat de zichtbare wereld voortdurend verwijst naar een werkelijkheid die haar draagt en overstijgt.

Daarmee vervalt ook de tegenstelling tussen hemel en aarde. Hermes vraagt de mens niet de aarde te verlaten om de hemel te bereiken. De hemel is voor hem geen andere plaats, maar een diepere dimensie van dezelfde werkelijkheid. De mens is daarom geen wezen dat gevangen zit tussen twee werelden. Hij is het levende punt waarop de zichtbare en de onzichtbare dimensie van het bestaan elkaar ontmoeten.

Daarin ligt ook de diepste betekenis van de mens als beeld van de wereld. Hij weerspiegelt in zichzelf de samenhang van het geheel. Zoals de wereld leeft uit God, zo leeft ook de mens uit dezelfde Bron. En zoals de wereld de grootheid van haar oorsprong zichtbaar maakt, zo kan ook de mens, wanneer hij werkelijk leert zien, iets van diezelfde werkelijkheid laten oplichten in zijn denken, voelen, willen en handelen.

De mens behoort niet deels aan de aarde en deels aan de hemel. Hij behoort geheel aan de ene levende werkelijkheid waarin de aarde zichtbaar is en de hemel haar diepste oorsprong vormt. Juist daardoor wordt de mens geen vluchteling uit de wereld, maar een brug van bewustzijn. In hem kan de schepping zichzelf leren kennen, en in zijn verwondering kan de Bron zich opnieuw laten herkennen als de oorsprong van alles wat leeft.

Transformatie 4: Alles blijft in God

Hermes besluit met de ontdekking dat niets wat werkelijk leeft ooit buiten de alles omvattende werkelijkheid van God kan vallen.

De oorspronkelijke tekst

14. HERMES: Wees wel verzekerd, mijn zoon, dat dit levende wezen niet vernietigd wordt. Het is immers in de wereld, en de wereld is in God. Hoe zou dan iets kunnen worden vernietigd dat in God besloten ligt? Zou God onwetend zijn omtrent hetgeen in de wereld geschiedt? Of zou Hij niet in staat zijn te bewaren wat Hij zelf heeft voortgebracht?

In hedendaagse taal

Hermes zei:

"Je vraagt of de mens uiteindelijk verdwijnt.

Maar misschien stel je die vraag omdat je de mens los hebt gemaakt van het geheel.

Kijk opnieuw.

De mens leeft in de wereld.

De wereld leeft in God.

En God omvat alles.

Hoe zou datgene wat in God leeft ooit volledig verloren kunnen gaan?

De vormen veranderen.

Het lichaam keert terug naar de aarde.

De zichtbare samenhang wordt losgelaten.

Maar het leven valt niet buiten de Bron waaruit het is voortgekomen.

Niets kan buiten God vallen.

Want er is geen plaats waar God niet is.

Daarom is de dood niet de overwinning van het niets.

Zij is een overgang binnen een werkelijkheid die groter is dan iedere afzonderlijke vorm.

Zoals een golf terugkeert in de zee zonder dat het water verloren gaat, zo keert ook alles wat leeft terug in de levende werkelijkheid waaruit het altijd heeft bestaan.

Niet omdat de vorm blijft.

Maar omdat de Bron blijft.

Een verkenning

Met één enkele vraag voltooit Hermes de hele beweging van dit negende boek. Nadat hij heeft laten zien dat de dood niet hetzelfde is als vernietiging, dat de wereld voortdurend leeft en dat de mens deel uitmaakt van zowel de zichtbare als de onzichtbare dimensie van het bestaan, plaatst hij tenslotte alles binnen één omvattende werkelijkheid. De mens leeft in de wereld. De wereld leeft in God. Daarmee verandert de vraag naar de dood fundamenteel van karakter.

Hermes ontkent nergens dat vormen verdwijnen. Hij ziet even duidelijk als ieder ander dat lichamen sterven, dat planten verwelken en dat alles wat een zichtbare gestalte heeft ooit verandert. Zijn vraag gaat echter dieper.

Wanneer de wereld zelf in God leeft, hoe zou iets dat werkelijk deel uitmaakt van die levende werkelijkheid volledig kunnen worden vernietigd? Zijn antwoord is geen bewijs, maar een uitnodiging om het geheel te leren zien. Zodra de werkelijkheid uitsluitend vanuit afzonderlijke vormen wordt bekeken, lijkt verdwijnen het laatste woord te hebben. Zodra dezelfde werkelijkheid vanuit haar oorsprong wordt aanschouwd, blijkt iedere verandering opgenomen te blijven in een groter geheel.

Daarmee plaatst Hermes de dood niet buiten het leven, maar binnen het leven. Zij wordt geen macht die tegenover God staat en ook geen kracht die de schepping uiteindelijk overwint. De dood behoort tot de verandering van de vormen, terwijl de Bron waaruit die vormen voortkomen onophoudelijk leven blijft schenken. Dat maakt de dood niet onwerkelijk en neemt ook het verdriet van afscheid niet weg. Wie een geliefde verliest, ervaart een werkelijk gemis. Hermes wil dat gemis niet wegedeneren.

Hij vraagt slechts of het verdwijnen van een vorm noodzakelijk betekent dat ook de werkelijkheid waaruit die vorm leefde tot niets is geworden.

Dat is juist het troostrijke van deze laatste woorden. De mens hoeft zijn hoop niet te bouwen op de gedachte dat alles precies blijft zoals het nu is. Hermes spreekt nergens over het vasthouden van de tijdelijke vorm. Zijn vertrouwen rust op iets diepers. Het leven wordt gedragen door een werkelijkheid die groter is dan iedere afzonderlijke verschijning. Daarom kan geen enkele vorm het geheel omvatten, maar evenmin kan een enkele vorm uit dat geheel wegvallen alsof zij nooit heeft bestaan.

Opmerkelijk is ook dat Hermes zijn antwoord niet baseert op menselijke redeneringen, maar op het wezen van God zelf. Zou God onwetend zijn over wat zich in de wereld voltrekt? Zou Hij niet kunnen bewaren wat uit Hem is voortgekomen?

Deze vragen nodigen de lezer uit het vertrouwen niet te zoeken in de duurzaamheid van de zichtbare wereld, maar in de trouw van de Bron die haar voortdurend draagt. Niet de kracht van de vorm geeft uiteindelijk zekerheid, maar de blijvende werkelijkheid waaruit iedere vorm haar bestaan ontvangt.

De mens begon als zoeker. Vervolgens leerde hij de schepping zien, de orde herkennen, de Bron vermoeden, de eenheid ontdekken en de wereld leren aanschouwen. Nu blijkt dat al die stappen samenkomen in één eenvoudig inzicht: niets wat werkelijk leeft, leeft ooit buiten God. Daarom krijgt ook de dood een andere plaats. Zij blijft een grens voor de zichtbare vorm, maar zij is niet de grens van de werkelijkheid zelf.

Hermes lost de dood niet op door haar te ontkennen. Hij plaatst haar binnen een werkelijkheid die groter is dan de dood zelf. De mens leeft in de wereld. De wereld leeft in God.

En God omvat alles. Vanuit dat perspectief wordt de dood niet het laatste woord, maar een overgang binnen een leven dat zijn oorsprong, zijn samenhang en zijn bestemming blijft vinden in de levende Bron die niets van wat werkelijk bestaat ooit loslaat.

Ter overweging

Het negende boek van het *Corpus Hermeticum* behoort tot de meest troostrijke teksten van de hele verzameling. Niet omdat Hermes probeert de werkelijkheid van de dood te verzachten of haar betekenis te ontkennen, maar omdat hij de lezer uitnodigt haar vanuit een veel groter perspectief te bezien. De vraag waarmee dit boek opent, lijkt over de dood te gaan. De weg die Hermes vervolgens aflegt, blijkt echter steeds opnieuw naar het leven te voeren.

Opmerkelijk is dat Hermes nergens discussieert over de zichtbare feiten. Hij weet even goed als ieder ander dat lichamen sterven, dat vormen uiteenvallen en dat afscheid pijn doet. Hij vraagt alleen of daarmee ook alles gezegd is. Is het verdwijnen van een vorm hetzelfde als het verdwijnen van de werkelijkheid die zich in die vorm heeft uitgedrukt? Of zien wij slechts het einde van een verschijningswijze, terwijl het leven zelf deel blijft uitmaken van een grotere samenhang?

Daarom richt Hermes onze aandacht niet alleen op de mens, maar ook op de wereld als geheel. De schepping leeft. Zij vernieuwt zich voortdurend. Niets blijft precies zoals het is, en toch blijft de wereld zichzelf. Seizoenen wisselen elkaar af, bladeren vallen en groeien opnieuw, sterren bewegen, mensen worden geboren en sterven. Overal is verandering zichtbaar. Maar juist die voortdurende verandering blijkt voor Hermes geen teken van verval te zijn. Zij is de wijze waarop het leven zichzelf blijft ontvouwen.

Ook de mens krijgt daardoor een andere plaats. Hij behoort volledig tot de zichtbare wereld en deelt in haar vergankelijkheid. Tegelijk bezit hij het vermogen zich bewust te worden van de Bron waaruit diezelfde wereld leeft.

Daardoor staat hij niet tussen twee gescheiden werkelijkheden, maar vormt hij een levende verbinding tussen het zichtbare en het onzichtbare. Hij kan de aarde liefhebben zonder de hemel te vergeten, en hij kan de hemel zoeken zonder de aarde te verlaten.

Het slot van dit boek brengt al deze lijnen samen in één eenvoudig maar diep inzicht. De mens leeft in de wereld. De wereld leeft in God. Daarmee wordt de dood niet ontkend, maar opgenomen in een werkelijkheid die groter is dan iedere afzonderlijke vorm. Hermes vraagt ons niet te geloven dat niets verandert. Hij laat juist zien dat alles verandert. Maar hij nodigt ons uit te ontdekken dat verandering niet hetzelfde is als vernietiging. Wat werkelijk leeft, blijft gedragen door de Bron waaruit het is voortgekomen.

Dat is de reden waarom dit boek zo nauw aansluit bij de voorgaande gesprekken. Hermes heeft de lezer eerst geleerd de schepping aandachtig te aanschouwen. Pas daarna spreekt hij over de dood. Wie de wereld slechts ziet als een verzameling losse dingen, zal het verdwijnen van een vorm gemakkelijk als het einde van alles ervaren. Wie echter heeft leren zien dat de hele schepping leeft vanuit één en dezelfde Bron, ontdekt dat iedere verandering plaatsvindt binnen een werkelijkheid die niets van haar samenhang verliest.

Misschien ligt daarin de blijvende troost van dit negende boek. Niet dat het alle vragen beantwoordt en ook niet dat het ieder verdriet wegneemt, maar dat het de horizon verruimt waarbinnen wij over leven en sterven nadenken. De dood krijgt daardoor niet het laatste woord. Het laatste woord behoort toe aan het leven dat zich steeds opnieuw schenkt, zich voortdurend vernieuwt en nooit ophoudt gedragen te worden door de levende Bron.

Dat is de uitnodiging die Hermes ons meegeeft. Niet om de dood te ontkennen en evenmin om haar te romantiseren, maar om zo diep in het leven door te dringen dat zelfs de grens van het sterven niet langer los kan worden gezien van de werkelijkheid waaruit alles leeft. Wie zo leert kijken, ontdekt dat het leven niet eindigt waar een vorm ophoudt, maar zich blijft ontvouwen binnen de oneindige ruimte van God, die alles omvat zonder iets van zijn schepping los te laten.

Tiende Boek: Dat het alleen Goede in God en nergens anders te vinden is.

Over de indeling van dit boek

Het tiende boek van het *Corpus Hermeticum* nodigt de lezer uit te onderscheiden tussen wat goed lijkt en wat werkelijk het Goede is. Hermes voert die onderscheiding uiteindelijk terug tot God zelf.

Daarom is dit boek niet verdeeld in hoofdstukken, maar in **onderscheidingen**.

Onderscheiden betekent hier leren zien wat achter onze gewone begrippen van goed en kwaad verborgen blijft.

Aan het begin van iedere onderscheiding staat een korte cursieve zin. Niet als verklaring van de tekst, maar als uitnodiging om steeds scherper te zien wat Hermes zichtbaar probeert te maken.

